

จาก *ลอดลายมังกร* สู่ *เลือดข้นคนจาง*:
การนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม
ความเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนในละครโทรทัศน์ไทย
*From In the Name of the Dragon to In Family
We Trust: Cultural Identity Presentation of
Chinese Diaspora in Thai Television Dramas*

นิโลบล วงศ์ภัทรนนท์ (Nilobon Vongpattaranon)¹

Received: May 28, 2021

Revised: July 7, 2021

Accepted: August 18, 2021

บทคัดย่อ

การอพยพย้ายถิ่นของชาวจีนเข้ามาในประเทศไทยได้นำเอาแบบแผนทางสังคมและวัฒนธรรมจากถิ่นกำเนิดเข้ามาประยุกต์กับวัฒนธรรมในสังคมไทยเกิดเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวของ “ความเป็นจีน” ซึ่งถูกถ่ายทอดและนำเสนอในละครโทรทัศน์ไทย การศึกษาเรื่องนี้จึงมุ่งเน้นในการวิเคราะห์เปรียบเทียบอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมความเป็นจีนทั้ง 6 ด้านที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ไทยที่นำเสนอชีวิตครอบครัวของชาวไทยเชื้อสายจีน เรื่อง *ลอดลายมังกร* (2535) และเรื่อง *เลือดข้นคนจาง* (2561) เพื่อศึกษาว่า ในละครโทรทัศน์ที่มีระยะเวลาแพร่ภาพห่างกันถึง 26 ปี มีการนำเสนออัตลักษณ์ความเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนในมิติของการคงไว้ตามขนบเดิมและการสร้างสรรค์ใหม่ในองค์ประกอบของวัฒนธรรมด้านใดบ้าง ผลการศึกษาพบว่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมความเป็นจีนที่ละครทั้งสองเรื่องคงไว้ตามขนบเดิม ได้แก่ ความเป็นครอบครัวใหญ่ของจีนสามรุ่น การประกอบ

¹ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

School of Communication Arts, Sripatum University

กิจการค้าขายในระบบกงสี การให้ความสำคัญกับลูกชายมากกว่าลูกสาว ความเคารพต่อแผ่นดินไทย ส่วนอัตลักษณ์ที่มีการสร้างสรรค์ใหม่ อาทิ ความเชื่อว่าตนเป็นที่พึ่งแห่งตน การต่อรงบเทาบาทของผู้หญิง การลดบทบาทขององค์ประกอบทางกายภาพที่แสดงความเป็นจีน การนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมความเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนในละครโทรทัศน์สะท้อนให้เห็นพลวัตของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่มีการผสมผสานกับบริบททางสังคมในขณะนั้น

คำสำคัญ: อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม, ลอดลายมังกร, เลือดจีนคนจาง, ละครโทรทัศน์ไทย

Abstract

The migration of Chinese diaspora to Thailand has brought their social and cultural identities into Thai society. The “Chineseness” infused with “Thainess” has been portrayed through Thai television dramas. This research focuses on the comparative analysis of Chinese identities appeared in Thai Television dramas in six aspects. *In the Name of the Dragon* (1992) and *In Family We Trust* (2018) were selected to be studied the convention and invention of Chinese diaspora identities. The study found that the convention of Chinese diaspora identities has the following characteristics: living in extended families with three generations of Chinese, doing family business, prioritizing sons more than daughters, and respecting to Thailand as a benefactor. The invention of cultural identities was presented in the aspects of self-reliance, negotiation of women’s roles and reduction of the sign of Chineseness in physical elements. The presentation of Chinese diaspora in Thai television dramas reflects the dynamics of cultural identities that were integrated into the current social context.

Keywords: Cultural Identity, *In the Name of the Dragon*, *In Family We Trust*, Thai Television Drama

บทนำ

บทกวีของจีนกล่าวว่า “ที่ใดก็ตามที่คลื่นทะเลสัมผัส ที่นั่นมีคนจีนโพ้นทะเล” (Mung, 1998; Poston & Yu, 1990; Zhou, 2009) คำกล่าวในวรรณกรรมนี้สะท้อนในโลกแห่งความเป็นจริงด้วยสถิติปี 2011 พบว่า มีประชากรจีนราว 40.3 ล้านคนอาศัยอยู่ 148 ประเทศทั่วโลก ชาวจีนพลัดถิ่นในที่นี้ คือ ผู้ที่อาศัยอยู่นอกเหนือจากประเทศจีนแผ่นดินใหญ่ ฮองกง มาเก๊า และไต้หวัน (Poston & Wong, 2016) บาหยัน อิมสำราญ (2550) ได้ให้ความหมายของคำว่า “คนพลัดถิ่น” (diaspora) ว่าเป็นชนกลุ่มน้อยที่ถูกขับออกจากดินแดน ในกรณีของชาวจีนพลัดถิ่นที่เดินทางมาประเทศไทยในมีปรากฏหลักฐานว่าตั้งแต่ในสมัยสุโขทัยเรื่อยมาอันเนื่องมาจากภาวะความหนาแน่นของประชากรจีนในประเทศ ปัญหาทางเศรษฐกิจและการเมือง สำหรับชาวจีนที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยนั้น ส่วนมากเป็นจีนแต้จิ๋ว จีนแคะ จีนฮกเกี้ยน และจีนไหหลำที่อาศัยทางตอนใต้ของจีน (สุเมธ อาสาสมประสงค์, 2554) เมื่อคนจีนอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย ได้นำเอาแบบแผนทางสังคมและวัฒนธรรมในสังคมดั้งเดิมติดตัวเข้ามาด้วย นานเข้าก็ได้พยายามประยุกต์ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของตนจนเกิดเป็นรูปแบบเฉพาะในสังคมไทย ละครโทรทัศน์จึงเป็นวาทกรรมของชนชั้นกลาง ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนและคนกลุ่มนี้เป็น “องค์ประกอบที่สำคัญในสังคมไทยในปัจจุบัน” ไม่ว่าจะเป็นในวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ความเป็นจีนในละครไทยจึงมีลักษณะเฉพาะตัว ที่แตกต่างไปจากจีนในประเทศอื่น (เกษียร เตชะพีระ, 2537) สุชาติ ตันตสุรฤกษ์ (2532) กล่าวว่า การนำเรื่องราวของคนจีนพลัดถิ่นมาสร้างเป็นละครโทรทัศน์จะทำให้คนดูเห็นและเข้าใจวิถีชีวิต สภาพความเป็นอยู่และบทบาทของตัวละครที่เป็นชาวไทยเชื้อสายจีนตลอดจนการสะท้อนภาพสังคมและปัญหาของกลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนอีกด้วย ดังนั้นการสร้างละครโทรทัศน์ที่มีเรื่องราวของคนจีนพลัดถิ่นที่เข้ามาตั้งรกรากในประเทศไทยจึงเป็นเครื่องมือสื่อสารให้คนรู้จักสังคมของคนไทยเชื้อสายจีนในด้านต่าง ๆ ด้วยละครโทรทัศน์ในฐานะสื่อสารมวลชนที่มีศักยภาพในการเข้าถึงกลุ่มคนได้อย่างรวดเร็วสะดวก ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ (สุเมธ อาสาสมประสงค์, 2554)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาละครโทรทัศน์ไทยที่นำเสนอ “ความเป็นจีน” ของครอบครัวคนจีนพลัดถิ่นที่เข้ามาตั้งรกรากในไทยและคนไทยเชื้อสายจีนอย่างเรื่อง

ลอดลายมังกร (*In the Name of the Dragon*) จากวรรณกรรมชิ้นเอกของ
ประภัสสร เสวิกุล ซึ่งได้รับการถ่ายทอดเป็นละครโทรทัศน์ ในปี พ.ศ. 2535 กำกับ
การแสดงโดย อีริคกี้ พรหมเงิน เป็นเรื่องราวของชาวจีนโพ้นทะเลคนหนึ่งนามว่า
“เหลียง” ซึ่งเข้ามาตั้งรกรากในประเทศไทยในลักษณะเสื่อผืนหมอนใบแล้วสามารถ
ก่อร่างสร้างตัวจนมีธุรกิจขนาดใหญ่ โดยใช้นามว่า “เครือธนัฐกิจโกศล” เหลียงมีภรรยา
ทั้งหมด 3 คน ลูกสาวและลูกชายรวม 9 คน ซึ่งเข้ามาสืบต่อกิจการของครอบครัว และ
เรื่อง เลือดข้นคนจาง (*In Family We Trust*) ประพันธ์บทและกำกับการแสดงโดย
ทรงยศ สุขมากอนันต์ ออกอากาศในปี พ.ศ. 2561 เป็นเรื่องราวของครอบครัวนักธุรกิจ
ชาวไทยเชื้อสายจีนในยุคปัจจุบัน นามสกุล “จิระอนันต์” ประกอบด้วย ลูกชาย 3 คน
และลูกสาว 2 คน แต่ละคนแต่งงานมีครอบครัวและมีลูกในรุ่นหลานรวม 10 คน
โดยวันหนึ่งเกิดเหตุการณ์ฆาตกรรมขึ้น ผู้ตาย คือ ประเสริฐ ลูกชายคนโตผู้สืบทอด
กิจการของตระกูล ซึ่งตำรวจตั้งข้อสังเกตว่าการฆาตกรรมนี้ น่าจะเป็นฝีมือของคน
ในครอบครัว ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมความเป็นจีนของคนไทย
เชื้อสายจีนซึ่งมีลักษณะเป็นพลวัตของวัฒนธรรมที่เกิดจากการผสมผสานกัน (hybrid
culture) ระหว่างจีนแผ่นดินเกิดและแผ่นดินไทยที่เข้ามาอาศัยอยู่ โดยการศึกษาครั้งนี้
นำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมทั้งมิติของการคงไว้ตามขนบเดิม (convention) และ
การสร้างสรรคใหม่ (invention) ในละครโทรทัศน์ทั้งสองเรื่องที่มีระยะเวลาการแพร่ภาพ
ต่างกันถึง 26 ปี เพื่อให้ผลการวิจัยนี้เป็นกุญแจสำคัญในการทำ ความเข้าใจว่า
การธำรงรักษาสິงที่เป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของคนจีนพลัดถิ่น ผู้วิจัยหวังงานวิจัย
ครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในการเพิ่มองค์ความรู้ในการสืบสานวัฒนธรรมความเป็นจีน
การธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมความเป็นจีนในสังคมไทย ซึ่งสะท้อนผ่าน
การนำเสนออัตลักษณ์ของชาวไทยเชื้อสายจีนในละครโทรทัศน์ที่มีระยะเวลาการแพร่ภาพ
ห่างกันกว่าสองทศวรรษและสามารถประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์สื่อบันเทิงที่ต้องการ
นำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมความเป็นจีนต่อไป

การทบทวนวรรณกรรม

ในงานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้อาศัยข้อมูลต่าง ๆ มาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

แนวคิดเรื่องรูปแบบการอพยพของชนจีนพลัดถิ่น (Chinese Diaspora: Pattern of Migration)

Wang (1991) ได้กล่าวว่า คนจีนมีรูปแบบการอพยพย้ายถิ่นอยู่ 4 รูปแบบ 1) Huashang (ฮวาชาง) หรือการเป็นพ่อค้า (Chinese trader) ซึ่งเป็นรูปแบบของการเดินทางเพื่อไปค้าขาย หรือสร้างธุรกิจในต่างแดน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Fitzgerald, 1965) 2) Huagong (ฮวากง) หรือการเป็นผู้ใช้แรงงาน (Chinese coolie) เกิดขึ้นในราวปี ค.ศ. 1840-1920 โดยมากจะอพยพย้ายถิ่นไปอเมริกาเหนือและออสเตรเลียเพื่อเป็นแรงงานในการทำเหมืองแร่ การสร้างทางรถไฟ หรือทำงานรับจ้างในไร่ (Campbell, 1923) สัญญา 3) Huaqiao (ฮวากีว) หรือคนต่างด้าว (Chinese sojourner) เป็นกลุ่มชาวจีนโพ้นทะเลที่มีการศึกษาดี อพยพย้ายถิ่นออกจากประเทศหลังจากการล่มสลายของราชวงศ์ชิง ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1911 เป็นต้นมา เพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมความเป็นจีน แนวโน้มของรูปแบบการอพยพย้ายถิ่นนี้มีความเข้มข้นมากขึ้นจนกระทั่ง ในปี ค.ศ. 1950 จึงเริ่มเบาบางลง (Poston & Luo, 2007) 4) Huayi (ฮวายี้) หรือกลุ่มที่มีเชื้อสายแบบสองสัญชาติ (Chinese descent) ใช้เรียกลูกหลานของบรรพบุรุษชาวจีนที่เกิดในประเทศต่าง ๆ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดต่อจากปี ค.ศ. 1950 Pan (1990) กล่าวว่า กลุ่มคนจีนมักนำเสนอตัวเองในลักษณะของชนชั้นที่ทำการค้าขายในแทบทุกประเทศทางเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และในบางประเทศนั้นชาวจีนได้มีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ

แนวคิดเรื่องการอพยพย้ายถิ่นสู่ประเทศไทยของชนจีน (Distribution of Overseas Chinese in Thailand)

ตามที่ปรากฏหลักฐานว่ามีการอพยพของชนจีนเข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่ในสมัยสุโขทัยเรื่อยมาในรูปแบบการทำการค้า จนในสมัยอยุธยาต้องลงมาถึงช่วงต้นรัตนโกสินทร์ประเทศไทยมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อประเทศจีน ชาวจีนที่อพยพมาอยู่ในแผ่นดินไทยผสมกลมกลืนกับชาวไทยได้อย่างรวดเร็ว มีชาวจีนจำนวนไม่น้อยที่ได้เข้า

รับราชการ รับพระราชทานศักดินา เป็นขุน เป็นหลวง เป็นเจ้า เป็นพระยา ในกลุ่มนี้ เราเรียกว่า “จีนเก่า” (หม่อมราชวงศ์คึกคัก รัตพัฒน, 2521) ต่อมาในช่วงระหว่าง ปี ค.ศ. 1855 (พ.ศ. 2398) ถึงสงครามโลกครั้งที่ 1 แผ่นดินไทยในเวลานั้น คือ สยามประเทศ มีความสงบสุขและเจริญก้าวหน้าในด้านเศรษฐกิจอย่างมาก ระหว่าง ค.ศ. 1850-1917 (พ.ศ. 2393-2460) สยามก้าวเข้าสู่ตลาดการค้าของโลกสมัยใหม่ ความเจริญและความอุดมสมบูรณ์ดึงดูดให้ผู้คนอพยพจากจีนตอนใต้จำนวนมาก (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2529) จากในบริบทของละครเรื่อง *ลอดลายมังกร* กล่าวถึงช่วง ปี พ.ศ. 2490 ที่อาเหลียงอพยพมาเมืองไทย ซึ่งอยู่ในช่วงคลื่นลูกที่สองของการอพยพ คือตั้งแต่ปี พ.ศ. 2453 เป็นต้นมาเป็นการอพยพโดยมีเงื่อนไขทางการเมืองเข้ามา เกี่ยวข้องเพราะเป็นระยะเวลาที่เกิดการเปลี่ยนแปลงระบอบปกครองเป็นสาธารณรัฐ และในปี พ.ศ. 2492 จีนเกิดการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองเป็นคอมมิวนิสต์ ในช่วงเวลานั้น (พ.ศ. 2490-2491) จีนได้สิทธิพิเศษในการอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย ได้ปีละ 10,000 คน ส่วนคนต่างด้าวชาติอื่นได้เพียงปีละ 200 คนเท่านั้น แต่ต่อมา เมื่อจีนเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นคอมมิวนิสต์ ไทยจึงลดจำนวนโควตาของชาวจีน ลงเหลือเท่ากับประเทศที่มีสัมพันธไมตรีอื่น ๆ (วัลภา บุรุษพัฒน์, 2517) จนเมื่อ รัฐบาลไทยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติปราบปรามคอมมิวนิสต์ในปี พ.ศ. 2495 ทางทหารไทยได้ควบคุมการแทรกแซงทางการเมืองของชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย ทำให้ชาวจีนในไทยพยายามไม่ยุ่งเกี่ยวทางการเมืองแต่มุ่งเน้นไปเรื่องการค้ามากกว่า สิ่งใด (ปรีชา คุวินทร์พันธุ์, 2531) ส่วนลูกหลานที่เกิดจากชาวจีนเมื่อย้ายมาอยู่ ประเทศไทยได้รับสัญชาติไทยจึงเรียกว่า “Huaren” (ฮวารี)

แนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีน (Identities of Chinese Diaspora in Thailand)

“คนไทยเชื้อสายจีน” มีการสร้างอัตลักษณ์ที่เป็น “พหุอัตลักษณ์” โดยมีทั้ง อัตลักษณ์ที่นิยามตนเอง อัตลักษณ์ที่เกิดขึ้นโดยนิยามจากกลุ่มคนต่าง ๆ และอัตลักษณ์ ที่ถูกคาดหวังจากสังคม ซึ่งคนไทยเชื้อสายจีนก็มีความพยายามในการเจรจาต่อรอง กับความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น (วงศ์เดือน ภาณุวัฒนากุล, 2552) สานิต ศิริวิศิษฐ์กุล และ เฉลิมชัย วิโรจน์วรรณ (2557) ได้จำแนกมิติของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของคนพลัดถิ่น ออกเป็น 6 ด้าน คือ 1) ด้านภาษาและชีวิตความเป็นอยู่ หมายถึง การแสดงออกถึง

ความเป็นจีนโดยใช้ภาษาจีนในการติดต่อสื่อสาร ทั้งภาษาพูดและภาษาอักษร ดำเนินวิธีชีวิตปัจจุบันที่แสดงความเป็นจีน ได้แก่ การบริโภคอาหาร การตกแต่งบ้านโดยใช้สัญลักษณ์ของชาวจีน ลักษณะของครอบครัวใหญ่มีการรวมเครือญาติ ผู้ชายนิยมมีภรรยาหลายคนและมีลูกหลานจำนวนมาก (สุเมธ อาสาสมประสงค์, 2554) 2) ด้านการแต่งกาย เช่น การสวมเกี้ยว ซึ่งเป็นของใช้ของคนยุคสามก๊กและราชวงศ์จิ้น นอกจากนี้ การแต่งกายยังมีความเชื่อมโยงกับพิธีกรรมสำคัญ เช่น วันตรุษจีน นิยมใส่เสื้อผ้าสีสด ไม่ใช่สีดำหม่น 3) ด้านความเชื่อ หมายถึง ความยึดถือ ความศรัทธาของชาวไทยเชื้อสายจีนที่มีต่อเทพเจ้าต่าง ๆ ได้แก่ เทพเจ้ากวนอู เจ้าแม่ทับทิม พระพุทธเจ้า พระโพธิสัตว์ และเซียนต่าง ๆ 4) ด้านค่านิยม หมายถึง ความเชื่อการประเมินในสิ่งที่ดีงามร่วมกันจนกลายเป็นอุปนิสัยพื้นฐาน ได้แก่ การยกย่องบูชาบรรพบุรุษ ความขยันขันแข็ง ความอดทน ความประหยัด 5) ด้านประเพณี แบ่งเป็น พิธีกรรมในรอบปี มี 8 เทศกาล ที่เรียกว่า “ไป้ยไฉ่” ได้แก่ ตรุษจีน หยวนเซียว เซ็งเม้ง ไหว้ขนมจ่าง สารทจีน ไหว้พระจันทร์ กินเจ และไหว้เจ้าสัปดาห์ ส่วนพิธีกรรมในรอบชีวิต มี 5 พิธีกรรม ได้แก่ รับประทานเด็ก ผ่านช่วงชีวิต แหยด แต่งงาน และพิธีกรรมเกี่ยวกับความตาย 6) ด้านความสัมพันธ์ทางครอบครัว คือ กรอบความสัมพันธ์ 5 รูปแบบของขงจื้อ ได้แก่ บิดากับบุตร สามีกับภรรยา พี่กับน้อง นายกับบ่าว และสหายกับสหาย (ปริดา อัครจันทโชติ, 2561) โดยผู้วิจัยได้นำเอาแนวคิดนี้มาปรับใช้เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบทางวัฒนธรรมของละครโทรทัศน์เรื่อง *ลวดลายมังกร* และเรื่อง *เลือดข้นคนจาง*

แนวคิดเรื่องการเล่าเรื่อง (Narration)

ในวัฒนธรรมบันเทิง Cawelti (1971) กล่าวในหนังสือเรื่อง *The Six-Gun Mystique* ว่าผลผลิตทางวัฒนธรรมทั้งหลายจะประกอบไปด้วย 2 สิ่ง คือ สิ่งที่เป็นโครงสร้างตามขนบเดิมและสิ่งแปลกใหม่ที่คิดสร้างสรรค์ต่างไปจากขนบเดิม ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จะเป็นการวิเคราะห์อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมทั้งสองด้าน คือ 1) ด้านที่คงไว้ตามขนบ (convention) คือ ด้านที่ละครทั้งสองเรื่องนั้นมีการนำเสนอภาพอัตลักษณ์ความเป็นจีนเหมือนกัน หรือการคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมความเป็นจีน 2) ด้านที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ (invention) คือ ด้านของความเป็นจีนที่ละครเรื่อง *เลือดข้นคนจาง* นำเสนอแตกต่างจากเรื่อง *ลวดลายมังกร* โดยวิเคราะห์จากองค์ประกอบสำคัญของละครโทรทัศน์ในการเล่าเรื่อง คือ โครงเรื่อง (plot) แก่นเรื่อง (theme)

ตัวละคร (character) บทสนทนา (dialogue) ฉาก (scene) และเสียง (sound) เช่น ดนตรีและเพลงประกอบ หรือเสียงพูด (ปริดา อัครจันทโชติ, 2561) นอกจากนี้ ยังเป็น การศึกษาเพื่อหาสัญลักษณ์ (semiotic) ที่อยู่ในวิธีการเล่าเรื่อง (narration) และอุดมการณ์ (ideology) ที่ซ่อนอยู่ในนั้น

เรื่องย่อละครเรื่อง *ลอดลายมังกร* และเรื่อง *เลือดข้นคนจาง*

นิยายเรื่อง *ลอดลายมังกร* ตีพิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2528 โดยสำนักพิมพ์ ดอกหญ้า เล่าเรื่องราวของการสร้างตัวเป็นเจ้าของชาวจีนโพ้นทะเล “เหลียง สือพาณิชย์” เมื่อถูกนำมาสร้างเป็นละครโทรทัศน์ในปี พ.ศ. 2535 ในช่วงหลังพฤษภาทมิฬ กระแสความเป็นชนชั้นกลางของชาวไทยเชื้อสายจีนพุ่งขึ้นสู่จุดสูงสุด ด้วยสำนึกที่ถูกหล่อหลอมผ่านประวัติศาสตร์ คนจีนเสียผืนหมอนใบใต้พระบรมโพธิสมภารของ พระมหากษัตริย์ในแผ่นดินไทย ความสำเร็จทางเศรษฐกิจ และชัยชนะในการเคลื่อนไหวทางการเมือง นำไปสู่การผูกโยงลูกจีนให้เป็นปึกแผ่นมากขึ้น (เกษียร เตชะพีระ, 2537) เรื่อง *ลอดลายมังกร* ในปี พ.ศ. 2535 จึงมีความเป็นต้นฉบับ (originality) ของละครโทรทัศน์ที่น่าเสนออัตลักษณ์ความเป็นจีนที่สะท้อนจากเหตุการณ์ในบริบทของสังคม การเมืองการปกครองและเศรษฐกิจดังกล่าว โดย ปริดา อัครจันทโชติ (2561) ได้จัดให้ ละครโทรทัศน์เรื่อง *ลอดลายมังกร* (2535) อยู่ในยุคที่ 3 ของพัฒนาการความเป็นจีน ในละครโทรทัศน์ไทย ซึ่งเป็นยุคของละครเกี่ยวกับการสร้างครอบครัวในเมืองไทยและความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยกับคนจีน (พ.ศ. 2531-2540) เนื้อหาของละครจึงไม่ได้เพียงบอกเล่าชีวิตของตัวละครจีนในรุ่นที่ 1 ที่ใช้ชีวิตอย่างปากกัดตีนถีบเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังขยายความหมาย (extension) ไปสู่การสร้างเนื้อสร้างตัวจนประสบความสำเร็จ สืบสานวงศ์สกุลจนถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน

ละครเรื่อง *เลือดข้นคนจาง* เป็นพัฒนาการของจีนพลัดถิ่นที่หล่อหลอมผ่านกาลเวลามาจนถึงยุคปัจจุบันจัดเป็นยุคที่ 4 ของการนำเสนอความเป็นจีนในละครโทรทัศน์ไทยซึ่งเป็นยุคของละครที่นำกลับมาทำซ้ำใหม่ (remake) และการสร้างความหมายใหม่ให้กับคนจีน ดังนั้นจึงมีการนำเสนอความเป็นจีนทั้งจากธรรมเนียมดั้งเดิมและจากการหยิบเอาความบริบทของยุคสมัยในปัจจุบันเข้ามาเล่าผ่านเรื่องราวของครอบครัวจีนในตระกูล “จิระอนันต์” จุดเด่นของละครเรื่อง *เลือดข้นคนจาง* กับละครที่นำเสนอความเป็นจีนเรื่องอื่น ๆ ในช่วงยุคสมัยเดียวกันในแง่ของการผลิตเนื้อหา คือ

กระบวนการเขียนบทแบบปลายเปิด (open-text) โดยบทละครเรื่องนี้มาจากการนัดสัมภาษณ์พูดคุยกันในกลุ่มทีมงานที่มีความเกี่ยวข้องกับครอบครัวจีน รวมไปถึงการนัดสัมภาษณ์ครอบครัวจีนในปัจจุบันที่เป็นเจ้าของธุรกิจกึ่งจีนได้ประเด็นที่เป็นจุดเริ่มต้น การทำบทจึงไม่ได้เริ่มจากการมีพล็อต (plot) หรือมีตัวละครชัดเจน แต่มาจากการแบ่งปันประสบการณ์จากครอบครัวของผู้กำกับ โดยมีนักแสดงคือคนสำคัญในการพัฒนาบทละครโทรทัศน์เรื่องนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอความเป็นจีน

งานวิจัยของเพ็ญประภา เหล่าทะนันทน์ และจารุวรรณ ธรรมวัตร (2563) เรื่องความเป็นจีนในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล ซึ่งเป็นผู้แต่งวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนหลายเรื่อง อาทิ เรื่อง *สำเภาทอง* (2541) เรื่อง *ม่านมรสุม* (2541) เรื่อง *ไข่มุกมูน* (2558) และเรื่อง *ลวดลายมังกร* พบว่าในนวนิยายมีการนำเสนอวัฒนธรรม สังคม ค่านิยม อุดมการณ์ที่สืบทอดกันมาของคนจีนและคนไทยเชื้อสายจีนที่มีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย โดยมีแก่นของเรื่องที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวและการดำเนินชีวิตที่ต้องฝ่าฟันปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ เช่นเดียวกันกับงานวิจัยของพิณวิไล บริบูรณ์ (2555) เรื่องการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของคนจีนในไทย: กรณีศึกษาตัวละครจีนอพยพในนวนิยายเรื่อง *ลวดลายมังกร* ที่พบว่า นอกเหนือจากการอ้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมผ่านค่านิยม วิถีชีวิต และวัฒนธรรมประเพณีแล้ว ตัวละครจีนอพยพยังต้องมีด้านที่ต้องปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์เพื่ออยู่ในวัฒนธรรมใหม่อย่างกลมกลืนโดยมีปัจจัยหลังที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง คือ สภาพเศรษฐกิจและสังคม การวิจัยของสุเมธ อาสาสมประสงค์ (2554) ศึกษาละครโทรทัศน์ที่มีการนำเสนอภาพคนไทยเชื้อสายจีนจำนวน 3 เรื่อง คือ เรื่อง *มงกุฎดอกส้ม* (2539, 2553) เรื่อง *เสน่हांนางจิว* (2542, 2551) และเรื่อง *หงส์เหนือมังกร* (2543) พบว่า ละครโทรทัศน์ได้สะท้อนวิถีชีวิตครอบครัวของชาวไทยเชื้อสายจีนที่เป็นครอบครัวใหญ่ ซึ่งมีการปรับเนื้อหาในเรื่องสังคม ผัวเดียวเมียเดียว (monogamy) ไปตามยุคสมัยของสังคม สิ่งที่คงไว้เหมือนเดิม คือ การสืบทอดความเชื่อในระบบชายเป็นใหญ่ การบูชาเทพเจ้า บรรพบุรุษ และวิถีปฏิบัติในพิธีกรรมสำคัญของชาวจีน ส่วนงานวิจัยของบุญนุช สุทาพจน์ (2562) เรื่องแนวคิดทฤษฎีการเล่าเรื่องกับค่านิยมคนไทยเชื้อสายจีนในละครโทรทัศน์เรื่อง *เลือดข้นคนจาง* พบว่า มีการนำเสนอค่านิยมของคนไทยเชื้อสายจีนในละครโทรทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับ

ความเป็นครอบครัว สิ่งที่เคยไว้อือเรื่องความไม่เท่าเทียมกันของเพศชาย-หญิง และค่านิยมเรื่องความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ ส่วนความเชื่อและประเพณีนั้นมี การเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยหรือสามารถเปลี่ยนแปลงได้เมื่อเกิดความขัดแย้งที่เป็นจุดเปลี่ยนของละคร

วิธีการวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้ใช้กระบวนการวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) แบบเลือกกรณีศึกษา อันประกอบไปด้วย การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) ได้แก่ คลิปวิดีโอของละครโทรทัศน์เรื่อง *ลอดลายมังกร* (2535) จำนวน 20 ตอน และเรื่อง *เลือดข้นคนจาง* (2561) จำนวน 18 ตอน ที่เผยแพร่ทางช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ อาทิ www.youtube.com, www.ethaitv.tv รวมทั้งข่าวสาร บทความ หนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับละครโทรทัศน์เรื่องดังกล่าว โดยวิเคราะห์ผ่านองค์ประกอบของละคร ได้แก่ โครงเรื่อง (plot) ตัวละคร (character) สารของเรื่อง หรือแนวคิดหลัก (theme) ภาพ (spectacle) หรือฉาก (scene) ที่นำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมคนจีนและคนไทยเชื้อสายจีนผ่านการวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดของसानิต ศิริวิศิษฐ์กุล และเฉลิมชัย วิโรจน์วรรณ (2557) ที่ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ ด้านภาษาและชีวิตความเป็นอยู่ ด้านการแต่งกาย ด้านความเชื่อ ด้านค่านิยม ด้านประเพณี และด้านความสัมพันธ์ทางครอบครัว จากนั้นผู้วิจัยตรวจสอบความสอดคล้องต้องกันของข้อมูลด้วยการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) โดยการนำข้อมูลทั้งในรูปแบบเอกสารและผลการสังเกตที่เก็บรวบรวมจากแหล่งข้อมูลที่ต่างกัน อาทิ คลิปวิดีโอละครเรื่อง *เลือดข้นคนจาง* กับบทความวิจัยเรื่อง *เลือดข้นคนจาง* ของบุญนุช สุทาพจน์ (2562) คลิปวิดีโอละครเรื่อง *ลอดลายมังกร* กับงานวิจัยเรื่อง *ลอดลายมังกร* ของพิณวิไล ปรปูลณะ (2555) ในส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลจะนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาโดยใช้การตีความเพื่อสร้างข้อสรุป (conclusion interpreting) โดยนำเสนอผลการวิจัยในแต่ละด้านของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมความเป็นจีนของसानิต ศิริวิศิษฐ์กุล และเฉลิมชัย วิโรจน์วรรณ (2557) และสรุปผลการวิจัยโดยเชื่อมโยงข้อมูลผลการวิจัยอภิปรายร่วมกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็นการนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในด้านที่คงไว้ตามขนบ (convention) และด้านที่สร้างสรรค์ใหม่ (invention)

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง จาก *ลวดลายมังกร สู่ เลือดชั้นคนจาง*: การนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนในละครโทรทัศน์ ได้วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัยดังนี้

1. การนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้านภาษาและวิถีชีวิตความเป็นอยู่

1.1 ด้านภาษา

1.1.1 **ชื่อตัวละคร** พบว่า ในละครเรื่อง *ลวดลายมังกร* มีตัวละครจีนในรุ่นที่ 2 และ 3 มีชื่อเป็นภาษาไทยทั้งสิ้น ยกเว้นลูกของเหลียงที่เกิดกับหมยหลิง ภรรยาคนแรกที่เมืองจิน คือ เทียน (ภาษาจีนแปลว่า ฟ้า) และแอนดี้ (ชื่อแบบฝรั่ง) ช่วงที่เหลียงกำลังสร้างตัวในแผ่นดินไทยและมีความมั่นคงในอาชีพการงานจนมีครอบครัวใหญ่เป็นช่วงที่ชาวจีนต้องการความกลมกลืนในสังคมไทยสูงเพื่อติดต่อค้าขาย ดังนั้นการทำให้ตนเองมีความเป็น “คนไทย” จึงเป็นสิ่งสำคัญในขณะนั้น ตัวละครในรุ่นลูกและหลานของเหลียงที่แต่งงานกับภรรยาคนไทย คือ เนียมและมาลัย จึงมีชื่อตามแบบคนไทยในสมัยนั้น เช่น นัฐ นก นุช อานนท์ นันทนา นรากร นางพะงา เป็นต้น ในขณะที่ละครเรื่อง *เลือดชั้นคนจาง* ตัวละครจีนรุ่นที่ 1 คือ อาม่าและอาจมีชื่อเป็นภาษาไทย คือ สุกิจ และปราณี ตัวละครจีนรุ่นที่ 2 (รุ่นลูก) มีชื่อเป็นภาษาไทย คือ ประเสริฐ เมธ ภัสสร มนฤดี และกรกันต์ ตัวละครจีนรุ่นที่ 3 (รุ่นหลาน) ที่มีเป็นภาษาจีนหรือมีสัญลักษณ์แบบดัชนี (index) ที่สามารถเชื่อมโยงความเป็นจีน คือ มาเก๋าก้วยเตียว เต่า เต๋ย ฉี อี้ และเหมเหม มีตัวละครใช้ชื่อแบบฝรั่งหรือมีสัญลักษณ์ของความเป็นฝรั่ง คือ เวกัส พิท เอิร์น ด้านสำเนียงภาษาพบว่า ตัวละครหลักของเรื่อง *ลวดลายมังกร* คือ เหลียง ที่มาจากจีน ใช้การพูดแบบสำเนียงไทยโดยไม่ติดสำเนียงจีน ในขณะที่หมยหลิง ภรรยาคนแรกของเหลียงจะมีการใช้สำเนียงจีนในการพูดภาษาไทย ตลอดทั้งเรื่องเช่นเดียวกันกับตัวละครอาม่าในเรื่อง *เลือดชั้นคนจาง*

1.1.2 **ด้านสัญลักษณ์ทางภาษา** ละครเรื่อง *ลวดลายมังกร* ปรากฏได้ชัดเจนเรื่องของการนำอักษรจีน “หงี” ที่มีความหมายว่า “คุณธรรม” มาเป็นสัญลักษณ์สำคัญในการนำเสนอภาพอัตลักษณ์ของชาวจีนในสมัยนั้น เนื่องจากต้องการสร้างค่านิยมว่าคนจีนพลัดถิ่นในไทยมีสำนึกรักในบุญคุณของแผ่นดินไทยเพราะเป็นที่ลี้ภัยจากระบอบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ ส่วนละครเรื่อง *เลือดชั้นคนจาง* มีอักษรภาพ

แบบเงินในการตกแต่งประดับบ้านเพื่อประกอบให้เห็นความเป็นเงิน โดยบ้านที่มีสัญลักษณ์ทางภาษาชัดที่สุดคือบ้านของอาภังซึ่งเป็นเงินรุ่นที่ 1 ส่วนบ้านของเงินรุ่นที่ 2 นั้นมีการใช้ภาพแบบเงินในการประดับบ้านโดยมิได้ให้ความสำคัญในการเป็นสัญลักษณ์เพื่อเล่าเรื่องราวแต่อย่างใด

1.1.3 ดนตรีประกอบ เพลงประกอบละครหลักของละครเรื่อง *ลวดลายมังกร* คือ เพลงชื่อ *ลวดลายมังกร* ใช้การสอดแทรกดนตรีเสียงเครื่องดนตรีแบบจีน เช่น เสียงเครื่องสาย มีการขับร้องเนื้อเพลงที่ใช้การเล่าเรื่องชีวิตของตัวละครหญิงตั้งแต่ต้นจนจบชีวิตลง ส่วนเพลงประกอบหลักของละครเรื่อง *เลือดชั้นคนจาง* ใช้เครื่องดนตรีสากลแบบวงออร์เคสตรา (orchestra) ร่วมกับเครื่องดนตรีจีนบรรเลงโดยไม่มีการขับร้องเนื้อเพลงถือเป็นมิติใหม่ของเพลงประกอบละครที่ทำให้เห็นความแตกต่างจากละครโทรทัศน์ที่นำเสนอเรื่องราวของคนไทยเชื้อสายจีนเรื่องอื่น ๆ ซึ่งลักษณะของการใช้เพลงที่มีแต่ทำนองไม่มีขับร้องประกอบนี้มีอิทธิพลมาจากกระแสของซีรีส์เกาหลี (K-Series)

1.2 วิถีชีวิตความเป็นอยู่

1.2.1 ครอบครัว การคงไว้ตามขนบเดิมของอัตลักษณ์ความเป็นเงิน คือ ความเป็นครอบครัวใหญ่ซึ่งประกอบด้วยตัวละครจีนสามรุ่น คือ เงินรุ่นที่ 1 (ปู่ ย่า ตา ยาย) เงินรุ่นที่ 2 (พ่อ แม่ ลุง ป้า น้า อา) เงินรุ่นที่ 3 (ลูกหลาน) โดยละครนำเสนอเรื่องราวของคนไทยเชื้อสายจีนที่การประกอบกิจการครอบครัวโดยการทำธุรกิจการค้าและขยายกิจการในระบบกงสี แบ่งให้ลูกหลานดูแลกิจการในเครือและต่างได้รับส่วนแบ่งจากผลกำไรของบริษัท การสร้างสรรค์ใหม่ในละครเรื่อง *เลือดชั้นคนจาง* ที่พบคือการเลือกเส้นทางประกอบอาชีพของ อี้ ลูกชายคนโตของภัสสรที่ออกไปเปิดร้านตัดผมของตนเองโดยที่พ่อแม่และปู่ย่าให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี แสดงให้เห็นว่า มีความเป็นเงินที่เปลี่ยนไปตามสภาพสังคมในปัจจุบัน ซึ่งพ่อแม่ยุคใหม่จะให้อิสระลูกให้的选择เส้นทางชีวิตของตนเองโดยไม่จำเป็นต้องกลับมารับช่วงต่อกิจการของครอบครัวแม้จะเป็นลูกชายคนโตก็ตาม

1.2.2 อาหารเครื่องดื่ม ด้านอาหารและเครื่องดื่มที่แสดง “ความเป็นเงิน” มีด้านที่คงไว้ตามขนบ คือ การทานอาหารด้วย “ตะเกียบ” เมื่อมีการรวมเงินทั้งสามรุ่นและจะมีทานอาหารบนโต๊ะแบบกลม ซึ่งโดยปกติตัวละครจีนในรุ่นที่ 2 และ 3 จะใช้ช้อนส้อมทานอาหารแต่ในเวลาที่ทานอาหารร่วมกับเงินรุ่นที่ 1 จะมีใช้ตะเกียบ แสดงให้เห็นว่า

ตัวละครจีนในรุ่นลูกและหลานต้องมีการปรับตัวเพื่อตามแบบชนบของจีนรุ่นที่ 1 โดยมีสัญญาณการศึบอาหารให้ลูกหลานตามลำดับศักดิ์เป็นอัตลักษณ์อย่างหนึ่งของความเป็นจีน ซึ่งในละครเรื่อง *เลือดข้นคนจาง* มีการสร้างสรรค์วัฒนธรรมนี้ใหม่ในตอนท้ายเรื่อง ตามธรรมเนียมจีนเดิมแม่จะศึบอาหารให้ลูกชายก่อนลูกสาว แต่ในตอนท้ายอาม่าผู้เป็นแม่ให้ความสำคัญกับภัสสรที่เป็นลูกสาวโดยการศึบอาหารให้ภัสสรก่อนแสดงให้เห็นถึงแนวคิดที่ผู้สูงอายุในสังคมปัจจุบันสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปตามบริบทของสังคมในเรื่องความเท่าเทียมของชาย-หญิง ซึ่งแม้แต่ตัวละครจีนรุ่นที่ 1 ก็สามารถเปลี่ยนแปลงไปได้หากเปิดใจให้กว้างและรับฟังความรู้สึกของลูกหลานในครอบครัว

1.2.3 ฉาก มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมความเป็นจีนที่คงไว้ตามชนบ คือ ลักษณะที่อยู่อาศัย “ความเป็นจีน” ของกลุ่มคนที่มีฐานะดีของละครเรื่อง *ลอดลายมังกร* และละครเรื่อง *เลือดข้นคนจาง* จะเป็นการปลูกบ้านเดี่ยว แต่รูปแบบสถาปัตยกรรมจะแตกต่างกันไปในแต่ละยุคสมัย ในเรื่อง *ลอดลายมังกร* จะเป็นลักษณะของตึกสูง 4-5 ชั้น มีบริเวณโดยรอบ ลักษณะที่อยู่อาศัยของตัวละครในเรื่อง *เลือดข้นคนจาง* จะเป็นบ้านเดี่ยวสองชั้นปลูกอยู่ในซอยเดียวกัน แต่ละบ้านมีสัญญาณที่สะท้อนมาจากบุคลิกของเจ้าของบ้าน เช่น บ้านของเมธลูกชายคนรองเป็นคนสมถะ บ้านจึงมีความเรียบง่ายไม่มีเฟอร์นิเจอร์หรูหรา ในขณะที่บ้านของภัสสรที่เป็นผู้หญิงกระฉับกระเฉงเป็นผู้บริหารที่ทันสมัย บ้านจะตกแต่งด้วยเครื่องเรือนอย่างหรูหราแบบจีนผสมฝรั่ง ส่วนสถานที่นอกเหนือจากประเทศไทยที่ละครทั้งสองเรื่องนำเสนอเหมือนกันคือ “ฮ่องกง” ในละครเรื่อง *ลอดลายมังกร* เหลียงส่งแอนดี้ ลูกชายไปศึกษาต่อที่ฮ่องกงและได้สะใภ้ชื่อเป็กก็เป็นผู้สาวเศรษฐีฮ่องกงมาเป็นภรรยา ส่วนในเรื่อง *เลือดข้นคนจาง* ประเสริฐมีภรรยาคนแรกชื่อคริสเป็นคนฮ่องกง ซึ่งคริสและประเสริฐได้สะใภ้ ลูกชายคนโตไปศึกษาต่อปริญญาโทที่ฮ่องกง นอกจากนี้ ฮ่องกงยังเป็นที่ที่คริสกับพิทยายไปอยู่ในช่วงที่ครอบครัวเกิดเหตุการณ์ฆาตกรรมและตัวละครเกิดความไม่สบายใจ เช่นเดียวกันกับในเรื่อง *ลอดลายมังกร* ที่ชาญชัยหนีไปฮ่องกงเมื่อเกิดการฟ้องร้อง แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอันติของชาวจีนกับประเทศฮ่องกงในฐานะประเทศที่มีระบบการศึกษาดี มีสติจริงตาม มีความปลอดภัยในการลี้ภัยหรือไปพักใจ ซึ่งความสัมพันธ์นี้ยังคงไม่มีความเปลี่ยนแปลงแม้เวลาจะผ่านไป

1.2.4 อุปกรณ์ประกอบฉาก มีการนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ความเป็นจีนในด้านที่คงไว้ตามชนบ คือ ของประดับตกแต่งบ้านในละครเรื่อง *ลอดลายมังกร* บ้านของเหลียงภายนอกเป็นตึกปูนแบบสมัยใหม่แต่ข้าวของเครื่องใช้ภายในบ้านหลายอย่างยังคงความเป็นจีนอยู่ เช่นเดียวกับกับบ้านของอากงอามาในเรื่อง *เลือดข้นคนจาง* ภายนอกเป็นบ้านเดี่ยวแบบสมัยใหม่ (modern) แต่ภายในมีเครื่องเรือนแบบจีนตั้งแต่ห้องทำงานที่มีภาพวาดพู่กันจีน มีสมุดแบบจีน ชุดน้ำชาแบบจีน อุปกรณ์ประกอบฉากที่ละครทั้งสองเรื่องคงไว้ตามชนบ คือ “ปิ่น” ซึ่งในเรื่อง *ลอดลายมังกร* นินหน่าใช้ปิ่นชมชู่ชาญชัยในงานแต่งงานเพราะเจ็บแค้นที่ถูกหลอกหลวงให้มีความสัมพันธ์จนตั้งครรภ์และถูกไล่ให้ไปทำแท้งจนเสียสติ ส่วนในเรื่อง *เลือดข้นคนจาง* เมธใช้ปิ่นเป็นอาวุธในการฆ่าประเสริฐพี่ชายของตนเองเพราะโกรธแค้นที่ประเสริฐปิดบังความจริงว่าคริสเป็นคนวางยากรยาคนแรกของตนเองจนแท้งลูก แม้เรื่องราวของละครจะเกิดขึ้นต่างยุคสมัยแต่ตัวละครจีนทั้งสองเรื่องยังคงรักษาชนบในการเลือกใช้ปิ่นเพื่อก่อความรุนแรง เพราะเป็นชนชั้นกลางที่มีการศึกษาดี มีฐานะดี อยู่ในสังคมที่ไม่นิยมใช้ความรุนแรงจากการชกต่อยหรือตอบตีเพราะถือว่าเป็นลักษณะของอันธพาล ลักษณะของอาวุธที่เลือกใช้จึงแสดงให้เห็นระดับชนชั้นของตัวละครจีนในสังคมไทย

2. การนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้านการแต่งกาย

ในละครเรื่อง *ลอดลายมังกร* มีการนำเสนอวิวัฒนาการของอัตลักษณ์ความเป็นจีน เมื่อตัวละครมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น โดยเหลียงเปลี่ยนจากการแต่งกายแบบจีนมาเป็นแบบสมัยนิยมในสังคมไทยสมัยนั้น แต่ในขณะที่หมยหลิงยังคงใส่เสื้อผ้าแบบจีนแต่มีการใช้ลวดลายผ้าและเครื่องประดับที่แสดงถึงฐานะที่ดีขึ้นตามลำดับ ลักษณะทางวัฒนธรรมเช่นนี้เป็น การแสดงถึงการเปิดรับวัฒนธรรมของตัวละคร ซึ่งเหลียงแม้จะมาจากจีนแต่เมื่อมาอยู่ประเทศไทยต้องประกอบกิจการค้าขายติดต่อกับคนมากมายจึงต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสังคมไทย ส่วนหมยหลิงเป็นภรรยาของเหลียงที่มาจากจีนนั้น ไม่ต้องทำงานที่พบปะผู้คนจึงคงความเป็นจีนไว้อย่างเต็มตัว

การคงลักษณะการแต่งกายแบบจีนของตัวละครในเรื่อง *เลือดข้นคนจาง* มีสัญญาณที่แตกต่างไป ตัวอย่างเช่น ในงานวันเกิดอากง คริส ซึ่งเป็นสะใภ้คนโตจะสวมชุดแบบจีนในขณะที่ตัวละครอื่นสวมชุดตามสมัยนิยม ความหมายของการสวมชุดจีนของคริสนั้นเพื่อเป็นการแสดงที่มาของชาติกำเนิดว่าไม่ใช่คนไทยจึงมีธรรมเนียมที่ต่างไป

และความหมายในทางการแสดงเป็นการบ่งบอกความไม่เข้าพวกกับครอบครัว ซึ่งคริสมีปัญหากับสามีจนหย่าขาดกันและเกือบจะถูกส่งตัวกลับประเทศแต่เกิดตั้งครร์ภักคริสจึงรู้สึกเหมือนไม่เป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวมาโดยตลอด การที่ตัวละครจีนที่มาจากประเทศอื่นมีการแต่งกายด้วยชุดแบบจีนในละครทั้งสองเรื่องนั้นมิวัตุประสงค์เพื่อแสดงบุคลิกลักษณะของตัวละครที่มีความแปลกแยกแตกต่างจากคนในครอบครัว เช่น เหมยหลิงต้องการแต่งชุดแบบจีนเพื่อแสดงอำนาจของการเป็นภรรยาคนแรกของเหลียงที่มาจากเมืองจีน โดยไม่ยอมลดความเป็นจีนลงเพราะเป็นสิ่งที่ทำให้รู้สึกมีอำนาจการต่อรองในพื้นที่ส่วนตัว (private sphere) กับภรรยาคนที่สองและสามของเหลียง ส่วนคริสนั้นเป็นไปในทางตรงกันข้าม คือ สวมชุดตามสมัยนิยมของไทยเพื่อรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของบริบทที่อาศัยอยู่ โดยการสวมชุดแบบจีนในโอกาสสำคัญนั้นเพื่อแสดงค่านิยมในการให้เกียรติผู้ใหญ่ แต่กลายเป็นสัญญาณหนึ่งที่ทำให้ผู้ชมสามารถจดจำตัวละครนี้ได้ว่ามีชาติกำเนิดที่แตกต่างจากคนในครอบครัว

3. การนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อ

แม้ว่าตัวละครเหลียงในเรื่อง *ลอดลายมังกร* จะเจริญรุ่งเรืองได้จากการมีวิริยะอุตสาหะของตนเองแต่ก็มีการนำเสนอความเชื่อในเรื่องฟ้าดิน การบูชาเทพเจ้า การสร้างฮวงจุ้ยจากความเชื่อว่าฮวงจุ้ยที่ดีจะช่วยให้ลูกหลานเจริญรุ่งเรืองจึงมีพิธีกรรมการกราบไหว้ขอพรเทพเจ้าเพื่อความเป็นสิริมงคล โดยเหลียงมีการหมยมนั้นให้husไปแต่งงานกับลูกชายเจ้าของโรงน้ำปลาที่ระยองเพื่อจะได้ขอซื้อที่ดินที่ฮวงจุ้ยดีด้านหน้าติดทะเลด้านหลังติดภูเขาในราคาพิเศษเอาทำฮวงจุ้ย ส่วนในเรื่อง *เลียดขันทันคนจาง* ไม่มีการขอพรเทพเจ้าหรือบนบานศาลกล่าว แม้ในขณะที่ตัวละครตกอยู่ในความลำบากก็ไม่มีการขอความช่วยเหลือจากฟ้าดินเทวดาใด ๆ แสดงให้เห็นว่า ละครเรื่องนี้มีความเชื่อสมัยใหม่ว่า ตนเป็นที่พึ่งแห่งตนและไม่เชื่อในอำนาจของเทพเจ้าว่าสามารถดลบันดาลสิ่งต่าง ๆ ให้ได้แต่อยู่ที่การกระทำของตนเอง

4. การนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้านค่านิยม

ในเรื่อง *ลอดลายมังกร* มีการใช้ตัวหนังสือจีนสีทอง อ่านว่า “หงิ” ซึ่งแปลว่า “คุณธรรม” เป็นสัญลักษณ์สำคัญที่เหลียงใช้เป็นเครื่องเตือนใจและสั่งสอนลูกหลานให้คงความดีเอาไว้และขยันขันแข็ง เปรียบเหมือนรูปภาพ “มด” ที่เพื่อนชาวจีนของเหลียงใช้เตือนใจกันให้มุมานะ อดทนต่อความยากลำบากกรรมไปถึงความกตัญญูต่อแผ่นดินไทย

ที่อาศัยอยู่ อันเป็นสิ่งที่เหลียงมักกล่าวเสมอในละคร ในขณะที่เรื่อง *เลือดข้นคนจาง* ไม่ได้นำเสนอค่านิยมอย่างชัดเจน

ค่านิยมที่คงไว้ตามขนบอย่างชัดเจนในละครทั้งสองเรื่อง คือ การให้ความสำคัญกับลูกชายและหลานชายคนโตมากกว่าผู้หญิงในบ้าน ค่านิยมนี้ในเรื่อง *เลือดข้นคนจาง* บอกเล่าผ่านพฤติกรรมของอำมาที่มีต่อภัสสร เช่น เมื่อในอดีตเวลาทานข้าวร่วมกัน พ่อแม่จะหยิบกำมับให้ลูกชายก่อนโดยไม่สนใจลูกสาวเลย ค่านิยมที่ยังคงไว้ตามขนบอีกประการ คือ ของการเป็นลูกชายคนโตที่จะได้รับสืบทอดกิจการต่อจากพ่อแม่ ซึ่งในเรื่อง *ลอดลายมังกร* มีการแสดงให้เห็นว่า ค่านิยมดังกล่าวทำให้เกิดขัดแย้งในครอบครัว และลูกชายคนโตอาจเป็นคนที่ไม่มีคุณสมบัติพร้อมในการสืบทอดกิจการ เช่นเดียวกันกับในเรื่อง *เลือดข้นคนจาง* ซึ่งสถานะ “ตัวซุง” ของพีท ก็ทำให้เกิดความบาดหมางกับลูกพี่ลูกน้องคนอื่นในครอบครัว แต่ในเรื่อง *เลือดข้นคนจาง* นำเสนอให้เห็นภาระหน้าที่ของลูกชายคนโตของแต่ละครอบครัวในการปกป้องครอบครัวของตนเอง โดยค่านิยมของวัฒนธรรมที่แตกต่างไปในเรื่อง *เลือดข้นคนจาง* คือ การให้บทบาทกับผู้หญิงในการต่อรองอำนาจกับระบบชายเป็นใหญ่ในครอบครัวจีน เช่น ภัสสรคำว่าพี่ชายในที่สาธารณะต่อหน้าพนักงานในบริษัทและประท้วงโดยให้คนงานในฝ่ายของตนไม่ยอมทำตามข้อตกลงของบริษัทเพราะเห็นว่าพินัยกรรมของพ่อนั้นไม่ยุติธรรม หรือการที่เหมเหม หลานสาวคนเดียวของตระกูลลุกขึ้นมาปกป้องพ่อจากการเป็นผู้ต้องสงสัยว่าเป็นฆาตกร แม้ว่าจะต้องหลอกลวงญาติพี่น้องของตัวเองก็ตาม

การสร้างสรรคใหม่ในองค์ประกอบนี้แสดงให้เห็นว่า ความเป็นจีนในละครยุคใหม่ให้ความสำคัญกับบทบาทของตัวละครที่เป็นผู้หญิงมากขึ้น ในขณะที่เรื่อง *ลอดลายมังกร* มีตัวละครหญิงรุ่นที่ 2 ที่มักถูกนำเสนอในฐานะผู้ถูกกระทำที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ และต้องยอมรับอำนาจของผู้ชายในการให้ความคุ้มครองดูแล เช่น เนียมยอมให้เหลียงมีภรรยาคนที่สาม คือ มาลัย มาอาศัยอยู่ด้วยกันอย่างเกื้อกูล แต่ คริส ภรรยาคนแรกของประเสริฐในเรื่อง *เลือดข้นคนจาง* มีการให้สายสืบไปสะกดรอยตามจนทราบว่าประเสริฐแอบไปมีอีกครอบครัวกับ นิภา คนรักเก่า และมีลูกด้วยกัน คือ ฉี คริสจึงมีการข่มขู่และเผชิญหน้ากับสามีเพื่อแสดงจุดยืนของตัวเอง

5. การนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้านประเพณี

5.1 พิธีกรรมทั้ง 8 ในรอบปี ในละครเรื่อง *เลือดข้นคนจาง* ไม่ปรากฏการนำเสนอภาพพิธีกรรมเหล่านี้ แต่ในละครเรื่อง *ลวดลายมังกร* มีการกล่าวถึงงานตรุษจีน ในฐานะพิธีกรรมสำคัญของชาวจีน

5.2 พิธีกรรมทั้ง 5 ในรอบชีวิต ในเรื่อง *ลวดลายมังกร* มีการนำเสนอภาพของพิธีแต่งงานแบบจีนของเหลียงและเนียม ภรรยาคนที่สองที่เป็นชาวไทยและงานเขียดของเหลียงที่จัดแบบพิธีจีน ส่วนละครเรื่อง *เลือดข้นคนจาง* มีการนำเสนอพิธีงานศพของอาทิงที่จัดแบบจีนและลูกหลานทุกรุ่นมีการแต่งกายแบบจีนและมีพิธีกรรมแบบจีน

แม้ว่าละครทั้งสองเรื่องจะมีการนำเสนอพิธีกรรมความเป็นจีนที่แตกต่างกันไป แต่สิ่งหนึ่งที่มีร่วมกัน คือ ในละครโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาของชาวไทยเชื้อสายจีนยังคงรักษารูปแบบของการนำเสนอพิธีกรรมเอาไว้เพื่อขับเน้นให้เห็นอัตลักษณ์ความเป็นจีนที่เด่นชัดและเป็นการต่อยอดภาพความเป็นครอบครัวใหญ่ของคนจีน 3 รุ่นในการอยู่ร่วมกันเพื่อปฏิบัติพิธีกรรมดังกล่าว

6. การนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้านความสัมพันธ์ทางครอบครัว

ละครโทรทัศน์มักกล่าวถึงความสัมพันธ์ของตัวละครจีนกับคนรอบข้างโดยใช้กรอบความสัมพันธ์ 5 รูปแบบของขงจื้อ (ปรีดา อัครจันทโชติ, 2561) โดยมีลักษณะดังนี้

6.1 บิดากับบุตร ตามหลักขงจื้อแล้วผู้เป็นลูกต้องเชื่อฟังพ่อเพื่อแสดงความกตัญญู ดังนั้นการสื่อสารระหว่างพ่อกับลูกของคนจีนจึงเป็นการสื่อสารทางเดียว (one-way communication) ในละครเรื่อง *ลวดลายมังกร* มีลักษณะความสัมพันธ์เช่นนี้อย่างชัดเจน คือ ชาวจีนรุ่นที่ 2 และ 3 จะต้องปฏิบัติตามคำสั่งสอนของชาวจีนรุ่นที่ 1 ซึ่งเหลียงมักจะเป็นตัวแทนของพ่อที่ดีมีคุณธรรม ขยันขันแข็ง เป็นตัวอย่างที่ดีในด้านต่าง ๆ ในลูกหลาน ซึ่งเมื่อมีตัวละครรุ่นลูกและหลานที่พยายามออกนอกกรอบนี้ แต่ก็มักจะได้รับผลกระทบในการไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อ เช่น แอนดี้ที่พยายามรวบอำนาจการบริหารบริษัทเมื่อเหลียงลี้ภัยไปฮ่องกง กอบโกยเงินเข้าตัวเองจนทำให้ขยายกิจการเกินตัวและต้องขาดทุนมหาศาล ในท้ายที่สุดแอนดี้ก็ต้องเจอกับผลกระทบที่มา

ในรูปแบบของลูกชาย คือ ชาลวชัยที่มีลักษณะของคนนอกตัณญ์ ออกไปเปิดบริษัทแข่งขันกับกิจการของครอบครัวจนเกิดการสูญเสียอีกครั้งใหญ่ ขณะที่เรื่อง *เลือดข้นคนจาง* มีการนำเสนอเรื่องราวระหว่างผู้เป็นพ่อในจันรุ่นที่ 1 ซึ่งในอดีตเคยบังคับให้ลูกชายคนโตคลุมถุงชนแต่งงานกับผู้หญิงที่พ่อแม่จัดหามาให้จนกลายเป็นปัญหาต่อมา ส่วนชาวจันรุ่นที่ 2-3 ไม่ปรากฏการบังคับให้เชื่อฟังจากพ่อและบทบาทของความเป็นพ่อของบางตัวละครนั้นกลายเป็นตัวละครที่ไม่มีความเป็นผู้นำครอบครัว เช่น เมธ พ่อที่ไม่สามารถดูแลตัวเองได้ต้องให้ลูกสาวคอยจัดการสิ่งต่าง ๆ ให้ หรือความเป็นพ่อของอาภรณ์ที่บังคับให้ประเสริฐแต่งงานกับคริสและกลายเป็นการนำพิษเข้ามาในครอบครัวจนเกิดเรื่องราวที่เป็นต้นเหตุของการฆาตกรรมครั้งนี้ แสดงให้เห็นบทบาทความเป็นพ่อที่ไม่ได้เป็นตัวอย่างของความถูกต้องเสมอไป

6.2 พี่กับน้อง จากการวิเคราะห์อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมความเป็นจันของตัวละครที่เป็น “พี่กับน้อง” ในละครโทรทัศน์ทั้งสองเรื่องมีพบว่า สามารถแบ่งลักษณะของความสัมพันธ์แบบพี่น้องได้ 2 ประเภท คือ “พี่น้องจากแม่เดียวกัน” และ “พี่น้องจากคนละแม่” พี่น้องในแม่เดียวกันมักถูกนำเสนอให้มีลักษณะนิสัยแตกต่างกัน ในเรื่อง *ลอดลายมังกร* นางพญาที่สาวเป็นคนมีความรับผิดชอบแต่แรกเป็นคนใช้ชีวิตสุร่ยสุร่าย อี้เป็นพี่ชายที่ฉลาดสามารถปกป้องครอบครัวได้ ในขณะที่เต๋ยน้องชายคนสุดท้ายทำให้ตัวเองตกเป็นผู้ต้องสงสัยในคดีฆาตกรรมและทำให้ครอบครัวเดือดร้อน ส่วนตัวละครที่เป็นพี่น้องคนละแม่ใน *ลอดลายมังกร* ยังมีความไม่ลงรอยกันจากการจัดลำดับศักดิ์ศรีความสำคัญในครอบครัว แต่ในเรื่อง *เลือดข้นคนจาง* มีการนำเสนอตัวละครคนละแม่อย่าง ฉี กับ อี้ ที่ได้พบกันหลังจากที่พ่อเสียชีวิตและสามารถปรองดองกันได้ แสดงให้เห็นว่า บริบทของการเป็นพี่น้องคนละแม่ในความเป็นจันไม่จำเป็นต้องเกิดการแก่งแย่งแข่งขันกันเพื่อให้เป็นผู้สืบทอดกิจการ โดยในบรรดาพี่น้องของตระกูลจิระอนันต์ กรกันต์น้องชายคนสุดท้ายเป็นอีกหนึ่งคนที่ไม่มีความทะเยอทะยานเพื่อเป็นผู้บริหารกิจการครอบครัวแต่พึงพอใจกับการได้รับเงินปันผลของบริษัทและอยู่อย่างสบายโดยไม่ต้องทำอะไรเลย ในขณะที่เรื่อง *ลอดลายมังกร* มีการนำเสนอความขัดแย้งจากพี่น้องคนละแม่เพราะความหวังที่จะได้บริหารกิจการของเหลียงผู้เป็นพ่อ

6.3 สามีกับภรรยา ผู้ชายจันนั้นมีความชอบธรรมที่จะมีภรรยาหลายคนเพื่อเพิ่มโอกาสในการมีบุตรชายสืบสกุล ผู้หญิงที่เป็นภรณยานั้นต้องเป็นฝ่ายอดทนทุกอย่าง

ในเรื่อง *ลอดลายมังกร* เหลียงแต่งงานกับเนียมซึ่งเป็นภรรยาชาวไทยเชื้อสายจีน แต่ตัวเองก็มีภรรยาคนจีนอยู่ก่อนแล้วและตามมาอยู่ด้วยที่ไทยอย่าง “เหมยหลิง” ซึ่งเนียมที่รู้ธรรมเนียมชาวจีนว่าตนเองตกเป็นเมียรองก็ต้องให้ความเคารพเหมยหลิง และในเวลาต่อมา เหมยหลิงก็เป็นคนจัดหา “มาลัย” มาเป็นเมียคนที่สามของเหลียง ความสัมพันธ์ระหว่างเหลียงกับเมียทั้งสามคนนั้นไม่ได้มีการใช้อำนาจบังคับขู่เข็ญ แต่ถือเป็นปกติของผู้ชายในยุคสมัยนั้นที่จะมีภรรยาหลายคน แต่ในจิ้นรุ่นที่ 2 และ 3 ของ *ลอดลายมังกร* กลับไม่ปรากฏว่ามีความเป็นจีนของผู้ชายที่มีภรรยาหลายคน มีเพียงแอนดี้ลูกชายคนที่ 2 ของเหมยหลิงที่แม่พยายามจัดหาเด็กสาวมาเป็นภรยาน้อยให้ ลูกชายแต่ก็ถูกเปิกัก ภรรยาคนแรกของแอนดี้จับได้เสียก่อน

ส่วนเรื่อง *เลือดชั้นคนจาง* ตัวละครจิ้นในรุ่นที่ 1 คือ อากงแต่งงานกับอาม่าเพียงคนเดียว แต่ในจิ้นรุ่นที่ 2 นั้น ประเสริฐซึ่งเป็นลูกชายคนโตมีภรรยาสองคน คือ นิภาเป็นภรรยาที่ตนเองเลือกแต่พ่อแม่ไม่ยอมรับ และคริส คือ ภรรยาที่พ่อแม่จัดหามาให้แต่ก็หย่าร้างโดยไม่ได้แยกกันอยู่เพราะมีลูกชายซึ่งเป็นตัวซุงของตระกูลร่วมกัน ภายหลังที่ประเสริฐหย่ากับคริสแล้วจึงกลับไปจดทะเบียนสมรสกับนิภา ส่วนเมธมีภรรยาคนแรก คือ พิมพ์ แต่ผูกคอตายเพราะเสียใจที่แท้งลูกและมีภรรยาคนที่สองต่อมา คือ แม่ของเหมยเหม ซึ่งไม่มีตัวละครนี้ปรากฏในเรื่อง ดังนั้นจะเห็นได้ว่าบริบทของการมีภรรยาหลายคนในเรื่อง *เลือดชั้นคนจาง* มีการสร้างสรรค์ใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันซึ่งนิยมการครองคู่แบบผัวเดียวเมียเดียว (monogamy)

6.4 สหายกับสหาย การอพยพย้ายมาตั้งถิ่นฐานในไทยของชาวจีนนั้นสำหรับละครเรื่อง *ลอดลายมังกร* เป็นการมาแบบเสื่อผืนหมอนใบโดยไม่มีญาติพี่น้อง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์กับชาวจีนอพยพด้วยกันหรือในเขตชุมชนเดียวกัน เหลียงนั้นมีเพื่อนรักที่พบกันบนเรือ คือ “จิว” และ “หลงจู๋น” ซึ่งมีมิตรภาพนี้คงอยู่มายาวนานจนวาระสุดท้ายของเหลียง ในขณะที่เรื่อง *เลือดชั้นคนจาง* ไม่มีการกล่าวถึงความสัมพันธ์แบบเพื่อนกับชาวจีนด้วยกันหรือชาวไทยเชื้อสายจีนในครอบครัวอื่น ๆ เนื่องจากโครงเรื่องเป็นการสอบสวนคดีฆาตกรรมที่มีผู้ต้องสงสัยในครอบครัวจึงมุ่งนำเสนอแต่ตัวละครในครอบครัว

6.5 ผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครอง ความสัมพันธ์แบบนายกับบ่าวที่โดดเด่นในละครเรื่อง *ลอดลายมังกร* คือ เหลียงมีการเลี้ยงดูคนงานอย่างใส่ใจ โดยในช่วงที่ตั้งโรงงาน เขาให้เนียมคอยดูแลหาอาหารให้คนงานอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ ยังมีการนำเสนอความสัมพันธ์ในเชิงของผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครองในลักษณะของ “คนจีน” กับ “รัฐไทย” อุดมคติในความสัมพันธ์เช่นนี้ของเรื่อง *ลอดลายมังกร* คือ การเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนต้องกตัญญูรู้คุณแผ่นดินไทย เช่น ในช่วงที่เหลียงป่วยหนักและลูกหลานอยากให้ไปรักษาตัวที่อเมริกา แต่เหลียงก็ขอเลือกที่จะตายบนแผ่นดินไทย

เรื่อง *เลือดข้นคนจาง* ไม่ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของครอบครัวชาวจีนว่ามีความสำคัญคืออะไรต่อแผ่นดินไทยเนื่องจากเป็นโครงเรื่องที่เน้นการไขปริศนาคดีฆาตกรรม แต่มิตัวอย่างเรื่องความศรัทธาต่อกระบวนการยุติธรรมของไทย แม้ เต๋ย ลูกชายของภัสสรจะตกเป็นผู้ต้องสงสัย หรือ เมธ จะถูกตำรวจดำเนินคดี ทางครอบครัวก็ยินยอมให้เป็นไปตามกระบวนการของกฎหมายไทย แสดงให้เห็นว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนแม้จะมีฐานะร่ำรวยแต่ก็เคารพในกฎระเบียบข้อบังคับของไทยที่ตนอาศัยอยู่ ส่วนความสัมพันธ์แบบนายกับบ่าวในเรื่อง *เลือดข้นคนจาง* ไม่ได้มีการนำเสนอที่โดดเด่นเนื่องจากเป็นละครที่ต้องการเน้นความสัมพันธ์ในครอบครัวที่เป็นสายเลือดตระกูลเดียวกัน

การวิเคราะห์การนำเสนออัตลักษณ์ของความเป็นจีนทั้ง 6 มิติ ในละครโทรทัศน์เรื่อง *ลอดลายมังกร* และเรื่อง *เลือดข้นคนจาง* พบว่า ด้านที่คงไว้ตามขนบดังนี้

1) ชื่อของตัวละครชาวไทยเชื้อสายจีนจะมี 3 ลักษณะ คือ ชื่อแบบจีน ชื่อแบบไทยสมัยนิยม และชื่อแบบภาษาอังกฤษซึ่งได้อิทธิพลมาจากวัฒนธรรมตะวันตก การผสมผสานลักษณะของชื่อทั้ง 3 แบบของตัวละครชาวไทยเชื้อสายจีนในละครโทรทัศน์ทั้งสองเรื่องแสดงให้เห็นว่า ละครต้องการสร้างบริบทการนำเสนอภาพที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมโลก

2) ความเป็นครอบครัวใหญ่ของตัวละครจีนสามรุ่นขึ้นไป แสดงให้เห็นวัฒนธรรมของการมีลูกเป็นจำนวนมากเพราะถือว่าการมีลูกหลานจำนวนมากจะสามารถเป็นแบ่งเบาภาระหน้าที่ในการขยายกิจการของครอบครัวได้ ซึ่งครอบครัวจีนจากละครทั้งสองเรื่อง มีการประกอบธุรกิจการค้าในระบบกงสี

3) การใช้ตะเกียบในการทานอาหารร่วมกันในครอบครัวใหญ่บนโต๊ะอาหารที่มีลักษณะเป็นโต๊ะกลม ถือเป็นสัญลักษณ์ของความปรองดองและเป็นพื้นที่ในการแสดงลำดับศักดิ์ยศในครอบครัว

4) มีการนำเสนอเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับประเทศฮ่องกง ซึ่งแสดงถึงประวัติศาสตร์สำคัญในช่วงที่จีนเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบคอมมิวนิสต์ ชาวจีนส่วนหนึ่งหนีมายังประเทศไทยและมีบางส่วนหนีไปฮ่องกง ทำให้มีการกล่าวถึงฮ่องกงในลักษณะของการมีความสัมพันธ์กับชาวจีนในประเทศไทยอย่างแน่นแฟ้น

5) ค่านิยมในการให้ความสำคัญกับผู้ชายมากกว่าผู้หญิง โดยมีมุมมองว่าผู้ชายคือ ผู้ปกครองและสืบทอดตระกูล ได้รับโอกาสในการศึกษาต่างประเทศ สืบทอดกิจการต่าง ๆ ในตำแหน่งที่สูง ค่านิยมที่ยังคงผลิตซ้ำอยู่นี้แสดงให้เห็นว่าแม้กาลเวลาจะผ่านไปเกือบสามทศวรรษแต่สังคมก็ยังปกครองระบอบชายเป็นใหญ่

6) ความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องแม่เดียวกันนั้นมักจะมีการนำเสนอตัวละครที่เป็นชั่วตรงข้ามกันแบบผู้ก่อ-ผู้แก้ ผู้ก่อ คือ ตัวละครพี่-น้องที่ก่อปัญหาที่มีลักษณะพฤติกรรมที่สร้างความเดือดร้อนให้ครอบครัว ผู้แก้ คือ พี่-น้องที่มีความเฉลียวฉลาด มีความรับผิดชอบต้องคอยแก้ปัญหาให้ ทำให้มีปัญหาระหว่างพี่น้องในครอบครัวจีนอยู่เสมอ ทั้งนี้ก็เพื่อสะท้อนให้เห็นความเป็นจริงของโลกที่แม้แต่สายเลือดเดียวกันก็อาจมีลักษณะนิสัยต่างกันและเพื่อความน่าสนใจในการผูกปมปัญหาของเรื่องราวในละคร

7) ความเคารพต่อแผ่นดินไทย โดยมีการแสดงออกแตกต่างกัน เช่น การพูดเรื่องบุญคุณแผ่นดินไทยที่ให้อาศัย การยึดเอาแผ่นดินไทยไว้เป็นเรือนตาย การเคารพกระบวนการยุติธรรมของไทย ซึ่งการแสดงออกในลักษณะนี้เพื่อกล่อมเกล้าให้เห็นว่าชาวไทยเชื้อสายจีนต่างมีความรู้สึกเคารพรักต่อแผ่นดินไทย

ในการวิเคราะห์อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมความเป็นจีนในด้านที่มีการสร้างสรรค์ใหม่ในละครโทรทัศน์เรื่อง *เลือดข้นคนจาง* พบว่า มีประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1) มีการสร้างสรรค์ใหม่ในเรื่องดนตรีประกอบละครโทรทัศน์โดยในละครเรื่อง *เลือดข้นคนจาง* จะไม่มีเนื้อร้องแต่เป็นการบรรเลงดนตรีที่มีลักษณะของการผสมผสานเครื่องดนตรีจีนในวงออร์เคสตรา ซึ่งเป็นการนำเสนอแนวใหม่ที่แตกต่างจากละครโทรทัศน์ของไทยในขณะนั้น

2) ด้านวิถีชีวิตครอบครัวของเลือดชั้นคนจางมีแนวคิดการเลี้ยงลูกที่ปรับเปลี่ยนใหม่ ไม่ใช่เป็นการตามใจจนเสียคนหรือบีบบังคับจนกดดัน แต่เป็นการให้อิสระลูกในการเลือกเรียนและทำสิ่งที่ชอบ แม้แต่ความเป็นลูกชายคนโตก็ไม่จำเป็นต้องสืบทอดกิจการของครอบครัวแต่สามารถเลือกเส้นทางชีวิตของตนเอง

3) การเปลี่ยนแปลงวิถีปฏิบัติบนโต๊ะอาหาร ซึ่งในตอนท้ายของเรื่อง เลือดชั้นคนจาง มีการแสดงถึงความเท่าเทียมกันระหว่างลูกชายและลูกสาว เป็นการสร้างสรรค์ใหม่ให้เห็นว่าคนจีนรุ่นที่ 1 ซึ่งเป็นผู้อาวุโสก็สามารถเปิดรับแนวคิดเรื่องความเท่าเทียมกันได้

4) การแต่งกายที่แสดงความเป็นจีนมีการตีความใหม่โดยเปลี่ยนจากการแสดงถึงอำนาจในครอบครัวเป็นการแสดงถึงความแปลกแยกในครอบครัว ความรู้สึกไม่เป็นส่วนหนึ่งและโดดเดี่ยวของตัวละคร

5) มีชุดความเชื่อใหม่เรื่อง “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” และ “ชีวิตลิขิตเอง” ของชาวไทยเชื้อสายจีน โดยในภาวะที่ตัวละครต้องการความช่วยเหลือเพื่อผ่านพ้นอุปสรรคก็จะมองหาทางออกที่เป็นรูปธรรมมากกว่าการขอพรฟ้าดินหรือเทพเจ้าต่าง ๆ แสดงให้เห็นว่าแม้พิธีกรรมบางอย่างยังคงอยู่แต่กระบวนการความคิดภายในนั้นเปลี่ยนไป

6) ผู้หญิงสามารถครองอำนาจกับระบบชายเป็นใหญ่ในครอบครัวได้ มีการนำเสนอให้เห็นความสามารถของตัวละครหญิงในงานของผู้ชาย เช่น การบริหารกิจการ รับตำแหน่งหัวหน้าองค์กร การเป็นที่พึ่งของครอบครัว

7) “พ่อ” ไม่ใช่ตัวอย่างที่ดีเสมอไป โดยมีการนำเสนอความผิดพลาดหรือลักษณะนิสัยที่ไม่ดีของตัวละครที่เป็นพ่อในด้านต่าง ๆ เช่น ความอ่อนแอ การตัดสินใจที่ผิดพลาด การล้มเหลวและไม่สามารถกลับมาเย็นใจใหม่ การเป็นคนไม่ซื่อสัตย์ เป็นต้น

8) พี่น้องต่างแม่ไม่จำเป็นต้องแย่งชิงสมบัติกัน เป็นการผลิตความสัมพันธ์ของครอบครัวจีนที่เสนอแนะว่าการเป็นพี่น้องต่างแม่สามารถอยู่รวมอย่างปรองดองได้ แม้จะไม่มีพ่อมาดูแล โดยพี่ชายต่างมารดาจะให้ความเป็นธรรมและคอยดูแลช่วยเหลือน้องชายต่างมารดาแทนพ่อที่จากไป

9) สังคมยุคใหม่ต้องเป็นระบบผัวเดียวเมียเดียว (monogamy) แม้ตัวละครในเรื่อง เลือดชั้นคนจาง จะมีภรรยาถึงสองคนแต่ก็เป็นการมีทีละคน คือ มีการหย่าร้างหรือเสียชีวิตของภรรยาคนเก่าแล้วจึงแต่งงานหรืออยู่กินกับภรรยาคนใหม่ซึ่งเป็น

วาทกรรมของสังคมในยุคปัจจุบันที่ค่านิยมการมีหลายภรรยาแบบในเรื่อง *ลอดลายมังกร* กลายเป็นเรื่องที่ไม่ถูกศีลธรรมอีกต่อไป

10) การลดบทบาทความเป็นสัญญาขององค์ประกอบทางกายภาพที่แสดงความเป็นจีน เช่น ลักษณะสถาปัตยกรรม อุปกรณ์ประกอบฉาก เครื่องแต่งกาย เนื่องจากเป็นยุคที่สังคมของชาวไทยเชื้อสายจีนมีความกลมกลืนกับความเป็นไทย มาเป็นระยะเวลาอันยาวนานจนวัฒนธรรมมีการผสมผสานกันอย่างแนบเนียน

ผลการวิจัยของด้านที่คงไว้ตามชนบและด้านที่สร้างสรรค์ใหม่ของละครโทรทัศน์ ทั้งสองเรื่องนี้ แสดงให้เห็นทั้งมิติของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อบันเทิงไทยว่ามีมิติที่หยุดนิ่งและมิติที่เปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสืบทอดวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่ต่อไปอย่างมีความเป็นพลวัตไปกับสังคม

อภิปรายผล

การนำเสนออัตลักษณ์ของความเป็นจีนทั้ง 6 มิติ ในละครโทรทัศน์เรื่อง *ลอดลายมังกร* (2535) และเรื่อง *เลือดข้นคนจาง* (2561) มีความสอดคล้องกับแนวคิดการอพยพย้ายถิ่นสู่ประเทศไทยของคนจีนที่ว่าด้วยลักษณะของชาวจีนในประเทศไทยนั้น จะมุ่งเน้นทำธุรกิจการค้ามากกว่าการยุ่งเกี่ยวทางการเมือง ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ที่คงไว้ตามชนบของละครโทรทัศน์ทั้งสองเรื่องในการเป็นครอบครัวใหญ่ประกอบธุรกิจการค้าในระบบกงสี ซึ่งจีนรุ่นที่ 1 ของแต่ละครอบครัวจะมีลักษณะของตัวละครไทยเชื้อสายจีนที่ได้รับสัญชาติไทยแบบฮวเริน (Huaren) ทำให้มีการตั้งชื่อตัวละครในรุ่นลูกหลานเป็นภาษาไทยแบบสมัยนิยมด้วยเพื่อแสดงความกลมกลืนกับสภาพสังคมไทยที่ตัวละครอาศัยอยู่ แสดงให้เห็นว่า ตัวละครมีความต้องการแสดงทั้งอัตลักษณ์ความเป็นจีนและความเป็นไทยในฐานะที่เป็นชาวไทยเชื้อสายจีน

เมื่อพิจารณาจากแนวคิดเรื่องรูปแบบการอพยพของคนจีนพลัดถิ่นของ Wang (1991) พบว่า การนำเสนอชาวไทยเชื้อสายจีนในละครโทรทัศน์ทั้งสองเรื่องมีความแตกต่างกัน คือ เรื่อง *ลอดลายมังกร* จะนำเสนอรูปแบบของการพลัดถิ่นแบบคนต่างด้าว ในขณะที่เรื่อง *เลือดข้นคนจาง* นำเสนอรูปแบบคนที่มีเชื้อสายแบบสองสัญชาติ ทำให้อัตลักษณ์ความเป็นจีนที่ถูกนำเสนอแตกต่างกัน โดยเรื่อง *เลือดข้นคนจาง* จะมีการสร้างสรรค์ใหม่ทั้งด้านดนตรีประกอบแบบจีนผสมตะวันตก แนวคิดเรื่องสิทธิ เสรีภาพ

ความเท่าเทียม การตีความใหม่ของเครื่องแต่งกายแบบจีน ความเชื่อเรื่องการพึ่งพาตนเอง การต่อรองอำนาจของบทบาทสตรีในครอบครัวชายเป็นใหญ่ การลดทอนอำนาจของระบบอาวุโสในครอบครัว ทั้งนี้การนำเสนอที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ของละครเรื่อง *เลือดข้นคนจาง* ก็เป็นไปอย่างสอดคล้องกับแนวคิดค่านิยมในสังคมไทยปัจจุบัน ปรีดา อัครจันทโชติ (2561) ได้กล่าวว่า การนำเสนอเครื่องแต่งกายและฉากเพื่อเป็นตัวแทนความเป็นจีนในละครโทรทัศน์ไทยนั้นเป็นการรักษาเสถียรภาพความเป็นจีนอย่างหนึ่ง ซึ่งในงานวิจัยนี้พบว่า ในเรื่อง *เลือดข้นคนจาง* มีการลดทอนองค์ประกอบทางกายภาพ เช่น การแต่งกายหรือฉากที่แสดงความเป็นจีน แต่ทว่ามีความเพียงพอที่จะสร้างอัตลักษณ์ความเป็นจีนที่ใกล้เคียงความเป็นจริงในสังคมปัจจุบันมากขึ้น ทั้งนี้นิยมของอัตลักษณ์ความเป็นจีนในยุคใหม่จึงมิได้ยึดติดกับองค์ประกอบด้านทางกายภาพอีกต่อไปเนื่องจากสังคมปัจจุบันมิได้ตั้งข้อสงสัยกับตัวละครจีนที่ได้สวมชุดแบบจีนหรืออยู่บ้านที่ตกแต่งแบบจีน แนวทางการนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมความเป็นจีน จึงมีการนำมาตีความใหม่ด้วยองค์ประกอบอื่น อาทิ ความสัมพันธ์ในครอบครัว วิถีชีวิต สัญลักษณ์ทางภาษา

การนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่พิณวิไล ปรีบุญณะ (2555) สรุปเอาไว้ว่า ละครเรื่อง *ลอดลายมังกร* มีการธำรงอัตลักษณ์ชนบความเป็นจีนในด้านต่าง ๆ เอาไว้อย่างเข้มแข็ง เช่น เรื่องค่านิยมการให้ความสำคัญกับลูกชายคนโตมากกว่าลูกสาว ผู้วิจัยพบว่า อัตลักษณ์ดังกล่าวก็ถูกนำเสนอในละครเรื่อง *เลือดข้นคนจาง* เช่นเดียวกัน โดยนำเสนอผ่านตัวละครลูกชายคนโตและลูกสาวที่มีปมปัญหาต่อกัน สอดคล้องกับข้อสรุปของ บุญยหนู สุขทาพจน์ (2562) ที่กล่าวว่า เรื่อง *เลือดข้นคนจาง* นำเสนอค่านิยมเรื่องเพศชายเป็นใหญ่ที่มักให้ลูกชายคนโตสืบทอดกิจการและมรดก เป็นที่มาของความขัดแย้งระหว่างพี่น้องและคนในครอบครัว

ความขัดแย้งนี้ ปรีดา อัครจันทโชติ (2561) ได้ให้นิยามว่า เป็นความขัดแย้งระดับปัจเจกบุคคลที่ละครโทรทัศน์ที่มีตัวละครจีนมักนิยม โดยเลี่ยงการนำเสนอความขัดแย้งระดับสังคมหรือระดับรัฐเพื่อแสดงความกตัญญูรู้คุณต่อแผ่นดินไทยและสะท้อนให้เห็นอุดมการณ์ว่า ชาวจีนในไทยต้องการยืนหยัดในสังคมแบบบัวไม่ให้ช้ำ น้ำไม่ให้ขุ่น ละครโทรทัศน์ทั้งสองเรื่องจึงมุ่งเน้นความขัดแย้งที่เกิดภายในตัวละครและครอบครัว เช่น ความขัดแย้งระหว่างพ่อกับลูก พี่กับน้อง เพื่อมิให้กระทบกระเทือนถึงสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่ตนอาศัยอยู่

เมื่ออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดผ่านละครโทรทัศน์ในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน มีทั้งส่วนที่คงไว้ตามชนบเพื่อสืบทอดและส่วนที่สร้างสรรค์ใหม่เพื่อให้สัมพันธ์กับบริบททางสังคม การนำเสนอ “ความเป็นชาวไทยเชื้อสายจีน” ในแต่ละยุคสมัยจึงมีส่วนผสมที่แตกต่างกันไป ดังนั้นสื่อบันเทิงที่ต้องการนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมความเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนจึงไม่ควรยึดติดกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่หยุดนิ่งตามชนบบแบบเดิม แต่ควรเลือกสรรส่วนสำคัญที่ยังคงคุณค่าความเป็นจีนในสังคมปัจจุบัน พร้อมทั้งนำเสนอแนวทางอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมแบบใหม่ที่มีความเป็นพลวัตไปกับสังคมแต่ละยุคสมัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า ในกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนมีการสร้างสรรค์ใหม่ทางวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบท ค่านิยม ความเชื่อของถิ่นที่อาศัยอยู่ในหลายมิติ ซึ่งจากระยะเวลาที่คนจีนเข้ามาตั้งรกรากในแผ่นดินไทยนั้นวัฒนธรรมความเป็นจีนบางอย่างได้ถูกผสมผสาน (hybridization) จนเกิดเป็นวัฒนธรรมใหม่ที่ยากจะแยกแยะว่าเป็นวัฒนธรรมไทยหรือวัฒนธรรมจีนหรือวัฒนธรรมจากอิทธิพลของชาติใด ดังนั้น การนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สร้างสรรค์ใหม่จึงเป็นวัฒนธรรมแบบลูกผสม (hybrid cultures)

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

1. ผลจากการศึกษานี้พบว่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมสามารถสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ได้ในทุกมิติและมีแนวทางการสร้างสรรค์แตกต่างกันไปทั้งการเพิ่มองค์ประกอบบางอย่าง การลดทอนบางองค์ประกอบมีการตีความดัดแปลงใหม่บางองค์ประกอบ จึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมว่าในความเปลี่ยนแปลงที่เป็นการสร้างสรรค์ใหม่นี้สามารถจำแนกออกเป็นประเภทใดบ้าง

2. ในการศึกษาครั้งต่อไปอาจมีการเปรียบเทียบการนำเสนออัตลักษณ์ความเป็นจีนระหว่างสื่อบันเทิง เช่น การศึกษาละครโทรทัศน์เรื่อง *ลอดลายมังกร* เปรียบเทียบกับละครเวทีเรื่อง *ลอดลายมังกร* เพื่อค้นหาวิธีการใช้สัญลักษณ์ของความเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนมาเปรียบเทียบกันในสื่อบันเทิงแต่ละประเภท

รายการอ้างอิง

- เกษียร เตชะพีระ. (2537). แลลดลสายมังกร: รวมข้อเขียนว่าด้วยความเป็นจีนในสยาม.
กรุงเทพฯ: คบไฟ.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2529). สังคมจีนในประเทศไทยประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์.
กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- บาทยัน อิมสำราญ. (2550). วรรณกรรมคนพลัดถิ่น. วารสารไทยคดีศึกษา, 5(1), 41-68.
- บุญยง สุขหาพจน์. (2562). แนวคิดทฤษฎีการเล่าเรื่องกับค่านิยมคนไทยเชื้อสายจีน
ในละครโทรทัศน์ เรื่อง เลือดข้นคนจาง. ใน การประชุมวิชาการและนำเสนอ
ผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 10. (หน้า 746-754). กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. เข้าถึงได้จาก <http://dspace.spu.ac.th/bitstream/123456789/6305/1/1952-3899-1-SM%281%29.pdf>
- ปรีชา คุวินทร์พันธ์. (2531). ปัญหาชาวจีนในประเทศไทย. ใน เอกสารการสอนชุดวิชา
ปัญหาการเมืองส่วนภูมิภาคและชนกลุ่มน้อย หน่วยที่ 9-15. (หน้า 286-289).
นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ปรีดา อัครจันทโชติ. (2561). ความเป็นจีนในละครโทรทัศน์ไทย. วารสารนิเทศศาสตร์,
36(1), 1-20.
- พิณวิไล ปริบุญณ. (2555). การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของคนจีนในไทย: กรณีศึกษา
ตัวละครคนจีนอพยพในนวนิยายเรื่องลวดลายมังกร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาและการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม, บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เพ็ญประภา เหล่าทะนันท และจารุวรรณ ธรรมวัตร. (2563). ความเป็นจีนในนวนิยาย
และเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขา
วิชาภาษาไทย, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วงศ์เดือน ภาณุวัฒนากุล. (2552). อัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนท่ามกลางความ
หลากหลายทางวัฒนธรรม. วารสารปาริชาติ, 22(1), 140-152.
- วัลภา บุรุษพัฒน์. (2517). ความเป็นมาของชาวจีนในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา.

- สานิต ศิริวิศิษฐ์กุล และเฉลิมชัย วิโรจน์วรรณ. (2557). การอ้างอัตลักษณ์ของชาวจีน
เจนเนอเรชันวายในย่านไชน่าทาวน์เยาวราช. *วารสารหาดใหญ่วิชาการ*, 12(2),
175-182.
- สุชาติ ตันสุรฤกษ์. (2532). *โพยก๊วน การส่งเงินกลับประเทศโดยชาวจีนโพ้นทะเลใน
ประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุเมธ อาษาสมประสงค์. (2554). ภาพสะท้อนคนไทยเชื้อสายจีนในละครโทรทัศน์ไทย.
ศิลปศาสตร์ปริทัศน์, 6(12), 1-13.
- อคิน รพีพัฒน์, หม่อมราชวงศ์. (2521). *สังคมไทยในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2325-
2416*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิมพ์เนศ.
- Campbell, P. C. (1923). *Chinese coolie emigration to Countries within
the British Empire*. London: P. S. King and Son.
- Cawelti, G. J. (1971). *The six-gun mystique*. Ohio: Bowling Green University
Popular Press.
- Fitzgerald, C. P. (1965). *The third China: The Chinese communities in
South-East Asia*. London: Angus and Robertson.
- Mung, E. M. (1998). *Groundlessness and utopia: The Chinese diaspora
and territory*. In E. Sinn (Ed.), *The Last Half Century of Chinese
Overseas* (pp. 35-48). Hong Kong: Hong Kong University Press.
- Pan, L. (1990). *Sons of the yellow emperor: A history of the Chinese
diaspora*. Boston: Little, Brown.
- Poston, D. L. Jr., & Luo, H. (2007). Chinese student and labor migration to
the United States: trends and policies since the 1980s. *Asian and
Pacific Migration Journal*, 16(3), 323-355.
- Poston, D. L. Jr., & Yu, M. Y. (1990). The distribution of the overseas
Chinese in the contemporary world. *International Migration
Review*, 24(3), 480-508.
- Poston, D. L. Jr., & Wong, J. (2016). The Chinese diaspora: The current
distribution of the overseas Chinese population. *Chinese Journal
of Sociology*, 2, 348-373. doi: 10.1177/2057150X16655077.

- Wang, G. (1991). *China and the Chinese Overseas*. Singapore: Times Academic Press.
- Zhou, M. (2009). *Contemporary Chinese America: Immigration, ethnicity, and community transformation*. Philadelphia: Temple University Press.

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University